

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel związania Konwencją Rzeczypospolitej Polskiej

Konwencja stanowi obecnie jedyny międzynarodowy instrument prawny, którego celem podstawowym jest ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Została przygotowana przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO), będącą wyspecjalizowaną organizacją ONZ, i przyjęta przez jej Konferencję Generalną w Paryżu w dniu 17 października 2003 r. Weszła w życie w dniu 20 kwietnia 2006 r., tj. 3 miesiące po złożeniu 30. dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, przystąpienia lub zatwierdzenia. Aktualnie stronami Konwencji są 124 państwa, w tym 19 państw członkowskich Unii Europejskiej. Jest to zatem instrument prawny przygotowany przez uznaną organizację międzynarodową, przyjęty przez większość państw świata i zgodny z polityką kulturalną Unii Europejskiej. Zawarte w nim rozwiązania stanowią uznany międzynarodowy standard ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W myśl art. 1 szczegółowymi celami Konwencji są: ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego (lit. a), zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek (lit. b), wzrost na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane (lit. c), a także zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy w celu realizacji postanowień Konwencji (lit. d).

Związanie Rzeczypospolitej Polskiej Konwencją będzie potwierdzeniem na forum międzynarodowym, że państwo to uznaje zasadność ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, uznaje zasadność jego propagowania i promowania oraz przyłącza się do międzynarodowych działań w tym przedmiocie.

2. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Związanie Rzeczypospolitej Polskiej Konwencją będzie wymagało wprowadzenia zmian w polskim systemie prawnym. W związku z postanowieniami zawartymi w rozdziale III zatytułowanym „Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego na poziomie krajowym” zmiany dotyczyć będą szerszego niż obecnie zdefiniowania różnych elementów dziedzictwa kulturowego (art. 11 lit. b w związku z art. 2 ust. 1 Konwencji), wprowadzenia systemu rejestracji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego i jego stałej

aktualizacji (art. 12 ust. 1 Konwencji), wprowadzenia obowiązku przedkładania Międzyrządowemu Komitetowi do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego okresowych sprawozdań i istotnych informacji dotyczących rejestrów niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 12 ust. 2 w związku z art. 29 Konwencji), wyznaczenia lub ustanowienia jednego lub kilku organów odpowiedzialnych za ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego na terytorium Polski (art. 13 lit. b Konwencji) oraz powołania instytucji dokumentujących niematerialne dziedzictwo kulturowe (art. 13 lit. d iii Konwencji).

Wymogi zawarte w przywołanych przepisach Konwencji i determinujące konieczność zmian w polskim ustawodawstwie powinny zostać urzeczywistnione przede wszystkim przez zmiany w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W tej ustawie możliwe jest zdefiniowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego przez powiązanie go z instytucją zabytku. System rejestracji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego może zostać powiązany z kompetencjami wojewódzkich konserwatorów zabytków i Generalnego Konserwatora Zabytków. Wyznaczenie lub ustanowienie jednego lub kilku organów odpowiedzialnych za ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinno zostać powiązane z dotychczasowym modelem ustrojowo-prawnym organów administracji rządowej odpowiedzialnych za ochronę i konserwację zabytków: Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Generalnym Konserwatorem Zabytków oraz wojewodą – wojewódzkim konserwatorem zabytków. Obowiązek przedkładania Komitetowi do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego okresowych sprawozdań i istotnych informacji dotyczących rejestrów niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinien należeć do kompetencji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Wymóg powołania instytucji dokumentujących niematerialne dziedzictwo kulturowe powinien zostać powiązany z poszerzeniem zadań Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Zmiany ustawowe mogą objąć także przepisy dotyczące samorządu terytorialnego zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez poszerzenie jego zadań nieobowiązkowych.

3. Wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych, związanych z wejściem w życie Konwencji

Skutki polityczne: związanie Rzeczypospolitej Polskiej Konwencją będzie kolejnym wyrazem poparcia dla działalności UNESCO oraz wysiłków tej organizacji w celu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ponadto Polska znajdzie się w grupie tych państw członkowskich Unii Europejskiej, które Konwencję już ratyfikowały.

Skutki prawne: po wejściu w życie Konwencji Polska uzyska możliwość wpływu strukturalno-organizacyjnego i merytorycznego na działalność Międzyrządowego Komitetu do spraw Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, działającego w ramach UNESCO, w tym także na sporządzaną przez Komitet światową Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony i Listę zagrożonych elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 16 i 17 Konwencji). Ponadto Polska uzyska możliwość uczestnictwa w programach, projektach i działaniach mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego realizowanych pod auspicjami Komitetu (art. 18 Konwencji) oraz ubiegania się o pomoc międzynarodową na cele związane z ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 23 Konwencji), w tym także z Funduszu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego (art. 25 – 28 Konwencji). Polska będzie jednak także zobowiązana wpłacać co dwa lata składkę na ten Fundusz. Składka obowiązkowa nie może przekroczyć 1 % składki wnoszonej dotychczas przez Polskę do budżetu zwyczajnego UNESCO (art. 26 ust. 1 Konwencji). W myśl art. 26 ust. 2 Konwencji, w chwili składania dokumentu ratyfikacji, przyjęcia lub przystąpienia możliwe jest złożenie oświadczenia o niezwiązaniu się przez dane państwo obowiązkiem płacenia składki. Skorzystanie przez Rzeczpospolitą Polską z tej możliwości nie byłoby jednak uzasadnione politycznie, społecznie, gospodarczo i finansowo. Naruszyłoby prestiż Polski na forum UNESCO i zmniejszyłoby wpływ na wykorzystywanie środków Funduszu, podczas gdy sama wysokość składki obowiązkowej jest niewielka, a potencjalne środki możliwe do uzyskania z Funduszu wyższe niż wnoszona składka.

Skutki społeczne, gospodarcze i finansowe: ratyfikacja Konwencji nie spowoduje negatywnych skutków społecznych i gospodarczych. Z punktu widzenia społecznego odpowiada ona powszechnemu poczuciu konieczności ochrony i propagowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W płaszczyźnie gospodarczej może stanowić impuls dla zwiększenia zainteresowania tzw. zawodami ginącymi. Dla budżetu państwa skutki finansowe Konwencji ograniczają się do konieczności wpłaty składki obowiązkowej

oraz stworzenia 2 – 3 nowych etatów w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków, finansowanych z części, której dysponentem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

4. Wyjaśnienie wyboru trybu związania Rzeczypospolitej Polskiej Konwencją oraz wyjaśnienia końcowe

Realizacja postanowień Konwencji wymagać będzie zmian w polskim ustawodawstwie, tym samym związanie Rzeczypospolitej Polskiej Konwencją nastąpi przez ratyfikację, za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W art. 32 ust. 1 Konwencji stanowi, że podlega ona ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez państwo członkowskie UNESCO, zgodnie z procedurą obowiązującą w danym państwie członkowskim. Konwencja wchodzi w życie w stosunku do nowego państwa przystępującego po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia (art. 34 Konwencji).

W dniu 16 lutego 2010 r. Rada Ministrów wyraziła zgodę na podpisanie Konwencji (uchwała nr 29/2010). Uchwała ta nie może być jednak wykonana, ponieważ ani Konwencja ani procedury obowiązujące w UNESCO nie przewidują etapu podpisywania. Zgodnie z art. 32 ust. 2 Konwencji państwo zamierzające związać się jej postanowieniami składa u Dyrektora Generalnego UNESCO dokument ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia Konwencji. W przypadku Rzeczypospolitej Polskiej będzie to dokument ratyfikacji.

Konwencja dotyczy organów władzy państwowej odpowiedzialnych za tworzenie prawa i prowadzenie polityki kulturalnej, zobowiązując te organy do starań w zakresie wprowadzania takich uregulowań oraz prowadzenia takiej polityki, aby sprzyjały one ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Z uwagi na przedmiot Konwencja dotyczy w szczególności Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako organu odpowiedzialnego w administracji rządowej za ochronę dziedzictwa narodowego.

Konwencja nie dotyczy podmiotów prawa prywatnego – osób fizycznych i prawnych, w szczególności nie nakłada nowych obowiązków na te podmioty.